

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**TÜRKİYE'DE PROGRAM GELİŞTİRME KONUSU İLE İLGİLİ YAPILAN YÜKSEK LİSANS VE
DOKTORA TEZLERİNİN İÇERİK ANALİZİ**
THE CONTENT ANALYSIS OF MA AND PHD THESES ON PROGRAM DEVELOPMENT IN TURKEY
Sinan SCHREGLMANN*

Öz

Bu araştırmanın amacı, ülkemizde yükseköğretimde “eğitimde program geliştirme” konusu ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerini çeşitli açılardan incelemektir. Çalışmanın verileri Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanında “Eğitimde Program Geliştirme”, “Program Geliştirme” anahtar sözcükleri kullanılarak zaman sınırlaması olmaksızın taranmış ve erişim iznine sahip 1998-2014 yılların arasında yapılmış toplam 28 yüksek lisans ve doktora tezidir. Bu tezler doküman incelemesi yoluyla üniversite, yıl, araştırma konusu, araştırma yöntemi, araştırma deseni, örneklem türü, veri toplama aracı, veri analiz tekniği vb. değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada verilerinin sunulmasında SPSS 20,0 programından yararlanılmış ve frekans, yüzde vb. betimsel istatistikler araştırmanın amacına paralel olarak verilmiştir. Araştırmanın sonucunda incelenen çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu, en çok 2005-2008 yılları arasında tezlerin yayınlandığı, en çok eğitim bilimleri bölümünde tezlerin hazırlandığı görülmüştür. Bununla birlikte tezlerin en çok tarama/betimsel deseni kullandığı, araştırma yöntemi olarak en çok karma yöntemin tercih edildiği görülmüştür. Ayrıca tezlerin büyük çoğunluğunun veri toplama aracı olarak yazılı dokümanları tercih ettiği, örneklem grubu olarak akademisyenler ve lisans öğrencilerinin baskın olduğu söylenebilir. Araştırma sonuçlarına göre Yükseköğretim Kurumu tez veritabanında yer alan tezlere ait veriler değerlendirildiğinde, daha çok belirli eğitim programlarına yönelik (yükseköğretim, ilköğretim ve ortaöğretim vb.) çalışmalar yapıldığı ve özel eğitim, hizmet içi eğitimi, yaygın eğitim vb. programlarının ihmal edildiğinden dolayı bu eğitim programlarını geliştirici ve değerlendirci çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Program Geliştirme, İçerik Analizi.

Abstract

The purpose of this research is to study the MA and PhD thesis on program development in graduate levels from various aspects. The data of the study were gathered from the thesis database of the Council of Higher Education with the keywords of “Program Development in Education” and “Program Development”, without a timeframe. Then 28 MA and PhD theses which were accomplished between 1998 and 2014 were obtained. These theses were studied through document analysis method according to the variables such as; university, year, research topic, research method, research design, sampling type, data gathering tool, and data analysis technique etc. SPSS 20,0 program was used for the presentation of the research data; descriptive statistics such as frequency and percentage were also provided along with the purpose of the study. As the results of the research, it was found out that; most of the studied theses are MA thesis, most of the theses were published between 2005 and 2008, and also most of them were published in Educational Sciences Department. In addition to that, most of the theses used survey/descriptive design and they mostly preferred mixed research method. Furthermore, it is fair to say that most of the theses preferred written documents as data gathering tool and as sampling they mostly prefer academicians and undergraduate students. According to research results, when the data obtained from the theses in the database of the Council of Higher Education were analyzed, it was observed that the theses were mostly focused on certain educational programs (higher education, primary and secondary education), while programs for special education, in-service training, and common-public education etc. were ignored. Therefore, program development and evaluation studies for aforementioned education fields can be suggested.

Keywords: Higher Education, Program Development, Content Analysis.

Giriş

Dünyada bilginin önemi teknolojinin ve sanayinin son yıllarda gelişmesiyle hızla artmış, “bilgi” kavramı ve “bilim” anlayışı da bu paralelde hızla değişmiştir. Demokrasi ve yönetim kavramları farklılaşmış ve tüm bunlara paralel olarak küreselleşme ve sanayi toplumundan bilgi toplumuna çok hızlı bir geçiş başlamıştır (Atasönmez, 2008). Bilgi toplumuna geçişin en önemli şartlarından birisi bilgiye yapılacak olan yatırımdır. Bu sebeple gelişmekte olan ülkelerin gelişmesine en büyük katkı, “insan kaynaklarına yapılan yatırım” olacaktır. Nitelikli “insan kaynakları” yaratmanın temel şartı ise, kişilere örgün ve yaygın eğitim kurumlarında “hayat boyu öğrenmeyi esas alan bir yaklaşımla, uluslararası piyasalardaki rekabet ortamına uyum sağlayabilecekleri, araştırmacılığı ve yaratıcılığı ön plâna çıkaran “güncel bir eğitim” verilmesiyle mümkün olacaktır (MEB, 2004). Bahsedilen bu “güncel eğitim” ise ancak düzenli olarak yapılan “eğitimde program geliştirme” çalışmaları ile sağlanabilir.

Eğitimde program geliştirme çalışmalarına değinilmeden önce eğitim programının ne olduğunu ve neden bu kadar önemli olduğunu anlamak gerekir. Eğitim programı kavramının kullanılmasının milattan önce birinci yüzyıla kadar uzandığı bilinmektedir. Julius Ceaser ve askerleri, Roma’da yarış arabalarının,

* Öğr. Gör.Dr., Sütçü İmam Üniversitesi, Enformatik Bölümü.

üzerinde yarıştığı oval biçimdeki koşu pistini Latince curriculum (İngilizce track: koşu yolu) olarak kullanmışlar ve bu kavram, koşu pisti olarak bilinen somut bir kavramdan, bugün ders programı anlamında kullanılan soyut bir kavrama doğru geçişi sağlamıştır(Demirel, 2012). Bu süreçte, eğitim programı (curriculum) "izlenen yol" anlamında eğitimde de kullanılmaya başlanmıştır(Oliva, 1988).

Eğitim alanında yapılan çalışmalarla birlikte eğitim programının tanımına ilişkin bilim insanları zaman içerisinde farklı tanımlamalar yapmıştır. Örnek olarak eğitim programı: "öğrenme ürünlerinin yapılandırılması", "bir çalışma alanında sertifika ya da diploma alabilmek için sistematik olarak sıralanması gereken dersler ya da konulardan oluşan bir liste", "biçimsel eğitim ve öğretim etkinliklerini örgütlenme takımı", "okul ya da üniversitelerin sorumluluğu altında sistematik olarak geliştirilen bilgi ve yaşantıların yeniden yapılması", "eğitilecek bireylere, öğrenme yaşantılarını kazandırma planı", olarak tanımlanmıştır(Johnson, 1967; Good, 1973; Pratt, 1980; Tanner & Tanner, 1980; Saylor, Alexander & Lewis, 1981). Ayrıca bu tanımlara ek olarak "okul sorumluluğunda öğrencilerin değerlerini, tutumlarını, tavırlarını değiştiren, becerilerini geliştiren, bilgi ve anlayış kazanmalarını sağlayan hem süreç hem de içerik" ve "farklı bir bakış açısı ile ele almış, hem öğretme hem de değerlendirme sürecine karar vermeye olanak sağlayan öğrenme ürünleri dizisi ve bir alanın hedef ve değerlendirme boyutları ile tüm öğrenilecek konuların planı ya da içerik tasarımı" tanımlamaları yapılmıştır(Doll, 1986; Posner, 1995). Son yıllarda ise Demirel (2012) eğitim programını "öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği" olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte eğitim programı kavramının yanı sıra çok sık kullanılan diğer bir kavram da eğitimde program geliştirmedir.

Eğitimde program geliştirmeyi Erden (1993) "eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi süreci" şeklinde belirtirken, Varış (1998) "gerek okul içinde, gerek okul dışında Milli Eğitim ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen faaliyetlerin uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelik koordine çabaların tümü" olarak tanımlarken, Yüksel (2000) "mevcut eğitim programlarının araştırmalara dayalı olarak belli yöntemlerle geliştirilmesi ve eğitim programlarının değişen şartlara uyumlu hale getirilmesi için yapılan koordineli, toplumdaki değişme ve gelişmelere paralel olarak sürekli devam eden faaliyetlerdir" şeklinde ifade etmiştir. Son olarak Demirel (2007) ise eğitimde program geliştirmeyi "eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü" olarak tanımlamıştır.

Eğitim programı geliştirme çalışmaları ülkemizde akademik olarak yaygın bir şekilde Eğitim Fakültesinde bulunan Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dallarında yapılmaktadır. Yani amacı program geliştirme uzmanı yetiştirmek olan bu bölüm; yüksek lisans ve doktora programlarıyla lisansüstü düzeyde eğitim ve araştırma faaliyetleri yürütür. Aynı zamanda bu alanda yapılan lisansüstü çalışmalarıyla ilgili alanın gelişmesine katkı sağlayacak bilimsel bilgiyi de üretir(Tavşancıl vd., 2010; Bıkmaz vd., 2013; Kozikoğlu & Senemoğlu, 2015).

Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dallarında özellikle geçtiğimiz yıllarda program geliştirme alanına ciddi katkılar yapan birçok yüksek lisans ve doktora tezi yayınlanmasıyla birlikte(Efe, 1996; Erdoğan, 1998; Konaş, 2009; Tanhan, 2000; Turan, 2002; Temiz, 2010; Ataman, 2012; Acar, 2013; Gümüş, 2013; Soğuksu, 2013; Kocaoğlu, 2014; Arslan, 2015) son zamanlarda bu ve benzeri bir çok çalışmanın eğilimini ortaya koyan araştırmalar da literatürde yerini almıştır(Özdemir ve Arı, 2008; Saracaloğlu ve Dursun, 2010; Bıkmaz vd., 2013; Gömleksiz ve Bozpolat, 2013; Bıkmaz vd., 2013; Kozikoğlu & Senemoğlu, 2015). Bu çalışmalar eğitim programı ve öğretim ana bilim dalında yayınlanan yüksek lisans ve/veya doktora tezlerini ve ülkemizde yayınlanan akademik çalışmaları incelemiştir. Fakat sadece "eğitimde program geliştirme" konusu ile ilgili ülkemizde yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yapı-konu itibarıyla eğilimini inceleyen ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bu çalışma eğitim programı geliştirme konusunda yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bir devamı ve tamamlayıcısı niteliğinde sayılabilir. Zaten son yıllarda ülkemizde ortaya çıkan Bologna süreci ile başlayan yüksek öğretimdeki uyum çalışmaları, 2005-2006 eğitim öğretim yılında ilk ve orta öğretimde yeni eğitim programına geçiş süreci, özel yetenekli öğrenciler için Bilim ve Sanat Merkezlerinin açılması ve paralelinde ortaya çıkan eğitim programı ihtiyacı düşünüldüğünde bu çalışma; "eğitimde program geliştirme" konusu ile ilgili ülkemizde yayınlanan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının yapısını inceleyerek alandaki program geliştirme çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Yukarıda bahsedilen tüm bu sebeplerden dolayı bu araştırmanın amacı "Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanında yer alan, "eğitimde program geliştirme" konusu ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerini üniversite, yıl, araştırma konusu, araştırma yöntemi, araştırma deseni, örneklem türü, veri toplama aracı, veri analiz tekniği gibi çeşitli açılardan incelemektir" denilebilir. Bu paralelde bu araştırma, Türkiye'de program geliştirme konusu ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin durumu hakkında genel bir fikir sunarken, program geliştirme konusunda yapılan bir içerik

analizi çalışması olması sebebiyle eğitim programı geliştirme çalışmalarına, akademisyenlere, ilgili kurum ve kuruluşlara yol göstermesi ve bilgi sunması açısından büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırma nitel bir çalışmadır ve nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği uygulanmıştır. İçerik analizi bir alanda var olan literatürü değerlendirmeye yardımcı olan bir yöntemdir(Falkingham & Reeves, 1998). Bu teknikte “dokümanlar” nitel araştırmalarda önemli bir veri kaynağıdır(Creswell, 2005). Bu araştırmada incelenen dokümanlar ise araştırmanın amacına uygun olarak Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veritabanına kayıtlı ve program geliştirme konusunda yapılan yüksek lisans ve doktora tezleridir(Ek-1).

Çalışma Evreni

Bu araştırmaya dâhil edilecek yüksek lisans ve doktora tezleri belirlenebilmek için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanı kullanılarak (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>) detaylı bir tarama yapılmıştır. Veri tabanı “eğitimde program geliştirme”, “program geliştirme” anahtar sözcükleri kullanılarak zaman sınırlaması olmaksızın taranmış ve toplam 52 doktora ve yüksek lisans tezi bulunmuştur. Ardından bulunan bu tezlerin başlık, özet ve içerikleri gözden geçirilerek eğitimde program geliştirme ile ilişkili olmayan ve tekrarlayan kayıtlar elenmiştir. İlk elemelerden sonra ulaşılan 49 yüksek lisans ve doktora tezinden, 21’inin içeriğine erişim izni olmadığı için toplamda 9’u doktora düzeyinde olmak üzere toplam 28 tez araştırmaya dâhil edilmiştir(Ek-1). Bununla birlikte erişimine izin verilmeyen tezlerin araştırmanın kapsamı ile ilgili bir sınırlılık oluşturduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, nitel veri analizi tekniklerinden biri olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde kullanılan ve nitel araştırmalarda sıklıkla yararlanılan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir tekniktir(Büyüköztürk vd. 2013). İçerik analizi yazılı materyallerin analizinde kullanıldığı için (Patton, 2002) bu araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülmektedir.

Analize dâhil edilen tezler incelenmek için araştırmacı tarafından içerik analizi formu hazırlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular araştırmanın amacına uygun olarak daha kolay ifade edilebilmesi açısından “Araştırma Konusu”, “Tezlerin Yayınlandığı Yıl, Üniversite ve Bölüm”, “Araştırma Deseni, Yöntemi ve Veri Analiz Tekniği”, “Veri Toplama Aracı ve Örneklem Türü” olarak alt başlıklar halinde belirlenmiştir. Analize dahil edilen tezler araştırmacı tarafından hazırlanan içerik analizi formunda yer alan temalar altında kodlanmış ve bulgular bölümünde sıralanmıştır.

Analize dahil edilen tezlerinin 9’u(%32,1) rastgele belirlenmiş ve bu tezler içerik analizi formuna göre iki farklı kodlayıcı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Araştırmacılar arasındaki tutarlılık anlamında güvenilirliği belirlemek için Miles & Huberman (1994) tarafından önerilen formül (güvenirlilik=uzlaşma sayısı/(uzlaşma sayısı+uzlaşmama sayısı)) kullanılarak kodlayıcılar arasındaki uyum hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası uyum 0,92 olarak çıkmış ve bu durum tutarlılığın oldukça yüksek olduğunu göstermiştir(Miles & Huberman, 1994). Ayrıca, verilerin bulgular bölümünde sunulmasında, SPSS 20,0 programı kullanılmış, yüzde, frekans vb. betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliği sağlayabilmek adına ayrıca verilerin betimlenmesinde ve yorumlanmasında nesnel olunmaya dikkat edilmiş, araştırma kapsamında gerçekleştirilen nitel analiz sonuçlarının güvenilirliğini sağlamak için sonuçlar uzman görüşüne sunulmuş, kodlayıcıların ulaştıkları sonuçlar ile alan uzmanın ulaştığı sonuçlar karşılaştırılarak görüş birliği ve ayrılıklar tespit edilerek gerekli düzeltmeler yapılmış, böylece araştırmacının sürekli olarak kendisini ve süreci eleştirel olarak sorgulaması, analizlerin-yorumların gerçeği yansıtıp yansıtmadığının teyit edilmesi sağlanmıştır. Son olarak “araştırma sonuçlarına nasıl ulaşıldığı” ve “yapılan çıkarımlara ilişkin kanıtlar” üçüncü kişilerin de süreci anlayabileceği açıklıkta ve ayrıntıda sunulmasına özen gösterilmiştir.

Bulgular

1.Araştırma Konusu

Analize dâhil edilen tezler araştırma konusu bakımından incelendiğinde 14 tez(%50,0) program geliştirme uygulamaları, 10 tez(%35,71) program değerlendirme uygulamaları, 1 tez(%3,57) program geliştirme süreci, 1 tez(%3,57) program geliştirmenin doğası, 1 tez(%3,57) program geliştirmenin öğrenme yöntemleri ile ilişkisi ve son olarak 1 tez(%3,57) ise program geliştirmenin eğitim felsefesi ile olan ilişkisini incelemiştir. Daha ayrıntıya incek olursak; 6 tez(%21,42) yükseköğretim dersi eğitim programı geliştirme(yabancı dil eğitimi, spor eğitimi, matematik eğitimi, müzik eğitimi), 3 tez(%10,71) yükseköğretim dersi eğitim programı değerlendirme(sınıf öğretmenliği program geliştirme dersi eğitim programı, ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği eğitim programı, büro yönetimi ve sekreterlik eğitim programı), 1 tez(%3,57) yükseköğretim öğrencilerinin program geliştirmeye ilişkin yeterlilikleri(sınıf öğretmeni adayları), 1 tez(%3,57) ortaöğretim dersi öğretim programı geliştirme(modüler öğretim), 2

tez(%7,14) ortaöğretim dersi öğretim programı değerlendirme(müzik dersi, din kültürü ve ahlak bilgisi dersi), 2 tez(%7,14) ilköğretim dersi öğretim programı geliştirme(matematik dersi, fen ve teknoloji dersi), 2 tez(%7,14) ilköğretim dersi öğretim programı değerlendirme(yeni ilköğretim eğitim programı ve din kültürü ahlak bilgisi öğretim programı), 1 tez(%3,57) Bilim ve Sanat Merkezi öğretim programı geliştirme, 1 tez(%3,57) Bilim ve Sanat Merkezi öğretim programı değerlendirme, 2 tez(%7,14) yaygın eğitimde program geliştirme(Kuran kursu ve kadın sağlığı), 1 tez(%3,57) e-materyallerde program geliştirme(mobil destekli dil öğrenimi), 2 tez(%7,14) program geliştirmede öğrenme yaklaşımları(proje tabanlı öğrenme, yapılandırmacılık), 1 tez(%3,57) program geliştirmede ihtiyaç analizi, 1 tez(%3,57) program geliştirmede kültürel analiz ve son olarak 1 tez(%3,57) program geliştirme uzmanlarının karşılaştıkları sorunları araştırma konusu olarak seçmiştir.

2. Tezlerin Yayınlandığı Yıl, Üniversite ve Bölüm

Başlangıç olarak analize dahil edilen 28 adet tezin türüne bakıldığında 19 tez Yüksek Lisans Tezi(%67,8), 9 tez ise Doktora Tezi(%32,2) olarak hazırlanmıştır. Bu tezlerin kabul yıllarına bakacak olursak ulaşılan 28 tezin; 1'i (%3,6) 1993'de, 1'i (%3,6) 1995'de, 1'i (%3,6) 1996'da, 1'i (%3,6) 1997'de, 2'si (%7,1) 1998'de, 1'i (%3,6) 2000'de, 1'i (%3,6) 2001'de, 2'si (%7,1) 2002'de, 1'i (%3,6) 2003'de, 1'i (%3,6) 2004'de, 1'i (%3,6) 2005'de, 3'ü (%10,7) 2006'da, 3'ü (%10,7) 2007'de, 2'si (%7,1) 2008'de, 2'si (%7,1) 2009'da, 1'i (%3,6) 2010'da, 1'i (%3,6) 2011'de, 2'si (%7,1) 2013'de ve son olarak 1 tez (%3,6) 2014'de tamamlanmıştır.

Bu tezleri yaptıkları üniversitelere göre şu şekilde sıralayabiliriz: Abant İzzet Baysal Üniversitesinde 2'si de yüksek lisans olmak üzere 2(%7,14) tez, Adnan Menderes Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi, Atatürk üniversitesinde ikisi de doktora düzeyinde olmak üzere 2(%7,14) tez, Dokuz Eylül Üniversitesinde 1'i yüksek lisans 2'si doktora düzeyinde olmak üzere toplam 3(%10,71) tez, Erciyes Üniversitesinde 3'ü de yüksek lisans düzeyinde olmak üzere 3(%10,71) tez, Fırat Üniversitesinde doktora düzeyinde olmak üzere 1(%3,57) tez, Gazi Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesinde 1'i doktora düzeyinde olmak üzere toplam 4(%14,28) tez, İstanbul Üniversitesinde 1'i yüksek lisans düzeyinde olmak üzere toplam 2(%7,14) tez, Kafkas Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde 1(%3,57) doktora tezi, Uludağ Üniversitesinde 1'i yüksek lisans düzeyinde olmak üzere toplam 2(%7,14) tez ve son olarak Yüzüncü Yıl Üniversitesinde 1(%3,57) yüksek lisans tezi yapılmıştır.

Analize dâhil edilen tezlerin yayınlandığı bölümlere ilişkin veriler incelendiğinde Eğitim Bilimleri Bölümünde 11(%39,27) tez, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümünde 4(%14,28) tez, Program Geliştirme Bölümünde 2(%7,14) tez, İlköğretim Bölümünde 2(%3,57) tez, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümünde 1(%3,57) tez, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi Bölümünde 1(%3,57) tez, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde 1(%3,57) tez, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde 1(%3,57) tez, Beden Eğitimi Bölümünde 1(%3,57) tez, Güzel Sanatlar Eğitiminde 1(%3,57) tez, Büro Yönetimi Eğitimi Bölümünde 1(%3,57) tez, Makine Eğitimi Bölümünde 1(%3,57) tez ve son olarak Sağlık Eğitimi Bölümünde 1(%3,57) tez yapılmıştır.

3. Araştırma Deseni, Yöntemi ve Veri Analiz Tekniği

İncelenen tezlerde deneysel, tarama, eylem araştırması gibi çeşitli araştırma desenlerinin kullanıldığı görülmesine rağmen daha toplu bir şekilde ifade edebilmek adına bu çalışmada araştırma desenleri "tarama/betimsel" ve "deneysel" desenler olarak kodlanmıştır. Araştırma deseni bakımından 16'sı yüksek lisans 5'i doktora düzeyinde olmak üzere toplam 21 tez(%75) tarama/betimsel araştırma deseni kullanırken, 3'ü yüksek lisans 4'ü doktora düzeyinde olmak üzere toplam 7 tez(%25) ise deneysel araştırma deseni kullanmıştır.

Analize dahil edilen bu tezler araştırma yöntemi bakımından incelendiğinde 12 tez(%42,85) karma(nicel+nitel) yöntemi, 10 tez(%35,71) nitel araştırma yöntemini ve son olarak 6 tez(%21,42) ise nicel araştırma yöntemini tercih etmektedir. Bu tezler kullanılan analiz tekniği bakımından incelendiğinde ise 10 tez(%35,71) sadece nitel analiz tekniğini, yine aynı şekilde 10 tez(%35,71) tek değişkenli analiz ve nitel analiz tekniğini, 6 tez (%21,42) sadece tek değişkenli analiz tekniğini ve son olarak 2 tez(%7,14) ise tek değişkenli, kolerasyonel ve nitel analiz tekniğini birlikte kullanmıştır. Yukarıda bahsedilen tek değişkenli analizler: "frekans, yüzde, ortalama, standart sapma vb. analizleri", korelasyonel analizler: "korelasyon, ki-kare, t-testi, ANOVA, MANOVA, Kruskal Wallis vb. analizleri", nitel analizler ise "betimsel ve içerik" analizlerini kapsamaktadır(Karasar, 2013).

4. Veri Toplama Aracı ve Örneklem Türü

İncelenen tezlerde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde 2 tez(%7,14) sadece anket, 2 tez(%7,14) anket ve doküman, 3 tez(%10,71) anket ve görüşme, 1 tez(%3,57) anket ve gözlem, 1 tez(%3,57) anket, ölçek ve görüşme, 9 tez(%32,14) sadece doküman, 1 tez(%3,57) görüşme ve doküman, 1 tez(%3,57) sadece ölçek ve son olarak 1 tez(%3,57) ise görüşme, gözlem, doküman ve anket içeren veri toplama

araçlarını bir arada kullanmıştır. Bu tezler örneklem türü bakımından incelendiğinde 2(%10,52) tez alan akademisyenleri ile, 3 tez(%15,78) ilgili alan akademisyenleri ve lisans öğrencileri ile, 2(%10,52) tez öğretmenler ile, 1(%5,26) tez ilköğretim öğrencileri ile, 1(%5,26) tez ilköğretim öğrenci velileri ve uzmanlar ile, 2(%10,52) tez lisans öğrencileri ile, 1(%5,26) tez program geliştirme uzmanları ile ve son olarak 1(%5,26) tez ise ilçe milli eğitim müdürlüğü çalışanlarıyla yapılmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Yukarıdaki bulgular incelendiğinde görülecektir ki araştırmanın amacına uygun olarak içinde “eğitimde program geliştirme” ve “program geliştirme” sözcükleri kullanılarak zaman sınırlaması olmaksızın yapılan tarama sonucunda, konu bazında en büyük çoğunluğun “yükseköğretim dersi eğitim programı geliştirme” alanında olduğu söylenebilir. Bu durumun en belirleyici birinci özelliği yükseköğretimde duyulan program geliştirme ihtiyacıdır. Her ne kadar yakın bir ilişkiye sahip olduğumuz ve katılım müzakerelerine başladığımız Avrupa Birliğine bakıldığında 1998 yılında temelleri atılan ve amacı “ulusal yükseköğretim sistemlerinin daha uyumlu, yeterliliklerin daha saydam olduğu bir Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturmak” olan ve yükseköğretim kurumlarında “ders ve program içeriklerin yeniden düzenlenme çalışmaları, standardizasyon, çeşitliliği azaltması, üniversite özerklik kaybı, zaman sınırlaması vb.” konularına yönelik birçok olumlu ve olumsuz eleştiri içeren araştırma bulunmasına rağmen(Veiga & Amaral, 2006; Pechar, 2007; Palfreyman, 2008; Birtwistle, 2009) Bologna sürecine dahil olan ülkemizde yükseköğretimde program geliştirme çalışmaları daha yeni yeni ele alınmaya başlanmıştır(Adelman, 2009; Görkem, 2014).

Araştırmanın analizinde zaman sınırlaması olmaksızın yapılan tarama sonucunda konu bazında en büyük çoğunluğun “yükseköğretim dersi eğitim programı geliştirme” alanında olduğunu gösteren en belirleyici ikinci özellik ise yükseköğretimde duyulan program geliştirme ihtiyacının ilgili uzman akademisyenler tarafından “yükseköğretim kurumundaki öğretim sırasında” daha rahat algılanmasıdır. Yukarıda bahsedildiği gibi her ne kadar Bologna süreci ile yükseköğretim eğitim programları, diğer bir adıyla mesleğe yönelik eğitim programları(vocational curriculum), geliştirilirken bir kalite artırımı çalışmasına gidilmiş olsa da yükseköğretim kurumunda eğitim sırasında mevcut eğitim programının eksiklikleri ve sınırlılıkları daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu durumun ilgili akademisyenleri, araştırma bulgularına paralel olarak, yükseköğretimde eğitim programı geliştirme ve değerlendirme çalışmalarına daha fazla yönelttiği, aynı zamanda danışmanlığını yaptığı yüksek lisans ve doktora öğrencilerini bu konularda araştırma yapmaya teşvik ettiği söylenebilir.

Analize dahil edilen tezlerin konuları incelenmeye devam edildiğinde yükseköğretim dersi eğitim programı geliştirme ve değerlendirme konularından sonra en çok tercih edilen konu “ilköğretim ve ortaöğretim” düzeyinde yapılan ve 2005-2009 yılları arasında tamamlan program geliştirme ve değerlendirme çalışmaları olduğu göze çarpmaktadır. Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nun 2005-2006 eğitim öğretim yılında yeni eğitim programına geçiş yaptığı düşünülürse bu durum oldukça normal karşılanmalıdır. Zaten bahsedilen bu yeni eğitim programının değerlendirme çalışmaları sadece yüksek lisans ve doktora tezleriyle sınırlı kalmamış, bu alanda birçok akademik makale ve bildiri çalışmaları da yayınlanmıştır(Gömlüksiz, 2005; Karaer, 2006; Dindar & Yangın, 2007; Gömlüksiz & Bulut, 2007; Dengiz & Yılmaz, 2007; Şenel-Çoruhlu, Er-Nas & Çepni, 2008; Tekbiyık & Akdeniz, 2008; Altun, 2009; Arı, 2010; Güfta & Özçakmak, 2013; Karakuş & Mengi, 2014; Alabaş & Kamer, 2015; Koç & Yayla, 2015). Bununla birlikte bulgular incelenmeye devam edildiğinde ilk ve orta öğretim düzeylerinde olduğu gibi “Bilim ve Sanat Merkezi” öğretim programı geliştirme ve değerlendirme çalışmaları da öne çıkmaktadır. Bunun en büyük sebebi üstün yetenekli öğrencilerin ülkemiz için öneminin son yıllarda daha iyi anlaşılmasıdır. Şu anda var olan en büyük sorun üstün yetenekli öğrencilerin halihazırdaki eğitim sistemimiz içinde maalesef kaybolup gitmesidir. Çünkü üstün yetenekli öğrenciler değişik ilgi alanlarına, öğrenme hızlarına ve derinliklerine uygun öğrenim yaşantılarına ihtiyaç duyarlar(Kontaş, 2009). Bu öğrencilere uygulanan eğitim programları, ezberleme ve bilgi edinmenin ötesinde, düşünme becerilerini geliştirme fırsatı sağlayan yapıda olmalıdır(Metin & Dağlıoğlu, 2004). Bu durum ancak üstün yetenekli öğrencilere özel olarak hazırlanan eğitim programları ile sağlanabilir. Maalesef literatüre bakıldığında üstün yetenekli öğrencilerin potansiyel ve performanslarını artırmak için eğitim programında çoklu yaklaşımlar kullanılmasına rağmen, halihazırda üstün yetenekli öğrenciler için geçerli ve etkili bir eğitim programı geliştirme formülü halen bulunmamaktadır(Rogers, 2002; Tomlinson, 2005; Kontaş, 2009). Bu sebeple araştırmamızın bulgularında Bilim ve Sanat Merkezi öğretim programı geliştirme ve değerlendirme çalışmalarının özellikle doktora tez düzeyinde yer aldığını görmek oldukça umut verici bir gelişmedir. Aynı durumu maalesef incelenen diğer tezler için söylemek mümkün değildir. İncelenen diğer tezlerin büyük bir çoğunluğu yüksek lisans düzeyinde yapıldığından dolayı çalışmaların hazırlık süreci doğal olarak alanda yapılan doktora tezlerine göre daha az kapsamlıdır. Bununla birlikte araştırmacının yüksek lisans tezini hazırlarken genellikle bilimsel yöntemi daha yeni yeni öğrenmeye başlaması göz ardı edilemeyecek bir sorundur. Aynı zamanda yüksek

lisans öğrencilerinin akademik çalışmalara olan aşinalığı doktora öğrencilerin göre nispeten daha az, bilgi birikimi ve tecrübeleri ise kısıtlı olduğu düşünülürse bu durum yüksek lisans düzeyinde yapılan program geliştirme çalışmaları için büyük bir sınırlılık oluşturduğu söylenebilir.

Analize dahil edilen tezlerin en çok yayınlandığı üniversite bakımından incelendiğinde Hacettepe Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesinin ağır bastığı söylenebilir. Bu durum literatür çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Örnek olarak Bıkmaz ve diğerlerinin (2013) yaptıkları çalışma sonucuna göre, 1974-2009 yılları arasında Eğitim Programları ve Öğretim alanında en çok doktora tezi yayınlayan üniversitelerin biri de Hacettepe Üniversitesi olduğu ortaya çıkmıştır. Gelişmiş üniversitelerde daha çok doktora tezi yayınlandığından bu durum normal karşılanabilir (Kozikoğlu & Senemoğlu, 2015). Fakat tam aksine ülkemizin önde gelen üniversitelerinden biri olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi gelişmiş bir üniversitenin "eğitimde program geliştirme" konusuyla ilişkili sadece bir tezinin olması üzüntüyle karşılanmaktadır. Bu durum maalesef yine literatür taraması sonuçlarıyla benzerlik göstermekte ve son beş yılda Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi gelişmiş bir üniversitede tamamlanan doktora tez sayısında ciddi bir azalma görüldüğü ortaya çıkmıştır (Bıkmaz vd., 2013).

Yukarıdaki durumun haricinde araştırma bulgularına göre analize dahil edilen tezlerin en çok yayınlandığı üç üniversiteye bakıldığında göze Erciyes Üniversitesi çarpmıştır. Erciyes üniversitesinin bu üç üniversite arasında olmasının sebebi tahmin edildiği gibi eğitim bilimi bölümünden yayınlanan eğitimde program geliştirme tezleri değil, felsefe ve din bilimleri bölümünde yer alan "din eğitimi" ana bilim dalındaki program geliştirme çalışmalarının yüksekliğinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Bu ana bilim dalında yayınlanan tezlerin büyük çoğunluğu ilköğretim düzeyinde yer alan "din kültürü ve ahlak bilgisi" dersi öğretim programını geliştirme ve değerlendirme üzerinedir. Bu bulgu bize Erciyes Üniversitesinde hazırlanan ilgili tezlerin ilk ve orta düzeydeki eğitim kurumlarında din kültürü ve ahlak bilgisi eğitim programının uygulanması sürecinde ne gibi sorunlar yaşandığını, eğitim programında ne tür eksikliklerin olduğunu ve nelerin yapılması gerektiğini ortaya konması açısından literatüre katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Araştırmada incelenen diğer tezlerin yayınlandığı bölümlere ilişkin veriler incelendiğinde ise en çok Eğitim Bilimleri ve altında yer alan Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalında yüksek lisans ve doktora tezinin yayınlandığını görülmektedir. Bu durum gayet doğaldır çünkü 1965'de kurulan ve Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nde bulunan Eğitim Bilimleri Kürsüsü, Eğitim Programları ve Öğretim alanının temelini oluşturmuş ve 1971 yılında "Eğitim Programları ve Öğretim" bölümü "Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim veren kurumlar ve eğitim birimi içeren sektörler için program uzmanı yetiştirmek" amacıyla kurulmuştur (Tanju, 1990). Yani geçmişte olduğu gibi günümüzde de Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Eğitim Fakültesi bulunan çoğu üniversitede Eğitim Bilimleri Bölümü içinde yüksek lisans ve doktora programlarıyla lisansüstü düzeyde eğitim ve araştırma faaliyetleri yürüten bir bilim dalıdır. Bu alanda yapılan lisansüstü çalışmalarının sayısı hızla artmakla birlikte aynı zamanda ilgili alanın gelişmesine katkı sağlayacak bilimsel bilgiyi de üretmektedir (Tavşancıl vd., 2010; Bıkmaz vd., 2013; Kozikoğlu & Senemoğlu, 2015).

Araştırmada incelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinde en çok tercih edilen araştırma deseninin tarama/betimsel desen olduğu görülmektedir. Eğitim Programları ve Öğretim alanında ve dolayısıyla eğitim programı geliştirme ve değerlendirme konularında yapılan tezleri ve makaleleri inceleyen birçok çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Altın, 2004; Saracaloğlu & Dursun, 2010; Tavşancıl vd., 2010; Bıkmaz vd., 2013; Gömleksiz & Bozpolat, 2013; Ozan & Köse, 2014; Kozikoğlu & Senemoğlu, 2015). Bu benzer sonuçlarda olduğu gibi tarama/betimsel desenin ardından deneysel desen daha az tercih edilmektedir ve bunun en önemli sebebi deneysel desen uygulamalarının daha zahmetli, daha fazla kaynak gerektiren, daha uzun zaman-emek isteyen bir desen olması olabilir. Aynı zamanda deneysel desenlerde kontrol edilemeyen bağımsız değişkenlerin çokluğu, araştırma sonuçlarını olumsuz olarak etkiler ve bu durum deneysel desenin en büyük problemlerinden biri olarak bilinir. Bahsedilen bütün bu olumsuz durumlara rağmen deneysel desenin kullanıldığı yüksek lisans ve doktora tezlerine bakacak olursak çalışmaların çok büyük çoğunluğu ilköğretim düzeyinde yapılan ve 2005-2009 yıllarına denk gelen (%71,2) program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarıdır. Bu durum 2005-2006 yılında yeni kullanılmaya başlanan eğitim programına geçiş aşamasının doğal bir sonucu olarak yorumlanabilir.

Analize dahil edilen tezlerin araştırma yöntemi incelendiğinde en çok karma (nicel+nitel) yöntemin tercih edildiği görülmektedir. Nicel ve nitel yöntemlerin birleştirildiği ve "karma yöntem" olarak adlandırıldığı çalışmalar araştırma problemlerinin "daha iyi bir şekilde" anlaşılmasını sağlar (Creswell, 2014). Bu sebeple eğitim programı geliştirme ve değerlendirme alanında yapılan çalışmaların karma yöntemi birinci seçenek olarak kabul etmesi çok doğru bir tercihtir. Analize dahil edilen diğer tezlerin yöntemine bakıldığında ise sadece nitel araştırma yöntemini kullanan tezlerin çoğunluğu göze çarpmaktadır. Aynı durum nicel yöntem için geçerli değildir. Analize dahil edilen tezlerde sadece nicel

araştırma yöntemini tercih eden tezler ciddi bir azınlıktadır ve bu tezlerde sadece anket-ölçek uygulaması yapılmıştır. Sonuç olarak nicel araştırma yöntemi eğitim programı geliştirme çalışmaları için haklı olarak "pek tercih edilmeyen bir yöntemdir" denilebilir.

Bulgular bölümünde bahsedilen ve analize dahil edilen yüksek lisans ve doktora tezleri örneklem türü bakımından incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğun özellikle eğitim fakültesinde görev alan akademisyenler ve öğretmen adayları lisans öğrencileriyle birlikte çalıştıkları söylenebilir. Bu durum literatürdeki bir çok çalışma ile paralellik göstermektedir(Gömleksiz ve Bozpolat, 2013; Ozan & Köse, 2014). Dolayısıyla, son yıllarda öğretmen eğitimi ve öğretmen yetiştirmeye yönelik bir araştırma eğilimi olduğu sonucuna varılabilir(Kozikoğlu & Senemoğlu, 2015). Ayrıca araştırmacılar için kolay ulaşılabilir bir örneklem olduğundan dolayı "lisans öğrencilerinden ve akademisyenlerden veri toplamak öncelikli tercih sebebidir" denilebilir.

Araştırmaya dahil edilen tezlerde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde en çok "anket ve görüşme formu" veri toplama aracı olarak tercih edilmiştir. Bu durum literatürdeki bir çok araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir(Saracaloğlu & Dursun, 2010; Karadağ, 2011; Gömleksiz & Bozpolat, 2013; Ozan & Köse, 2014). Yukarıdaki araştırmalarda olduğu gibi bu araştırmada da tercih edilen veri toplama aracı her zaman araştırmanın problem, amaç ve yöntem durumuna göre şekillenir. Ayrıca tezlerde birden çok veri toplama aracının kullanılması araştırmanın geçerliliğini arttıracaktır(Fraenkel vd., 2012). Bu araştırmada analiz dahil edilen tezlerden sadece bir tanesi veri toplama aracı olarak dört farklı veri toplama aracı kullanmıştır. Bu tez bir eylem araştırması olmakla birlikte bu tarz kapsamlı çalışmalara program geliştirme ve değerlendirme sürecinde daha çok yer verilmelidir. Bununla birlikte araştırmaya dahil edilen tezlerin analiz tekniği bakımından incelendiğinde ise tezlerin büyük bir çoğunluğu(%70 üzeri) nitel analiz tekniğini ve bunun yanında tek değişkenli analiz tekniğini tercih etmiştir. Ayrıca bu tezlerin küçük bir azınlığı(%5 civarı) tek değişkenli, kolerasyonel ve nitel analiz tekniğini birlikte kullanmıştır. Unutulmamalıdır ki bu durum yapılan tezlerin araştırmanın problem durumuna, amacına, yöntemine ve kullanılan veri toplama aracına bağlı olarak değişip tek başına bir gösterge olarak değerlendirilmemelidir.

Öneriler

Son olarak araştırma sonuçlarına göre Yükseköğretim Kurumunun tez veritabanında yer alan çalışmalara ait veriler değerlendirildiğinde, daha çok belirli eğitim programlarına yönelik(yükseköğretim, ilköğretim ve ortaöğretim) çalışmalar yapıldığı ve özel eğitim, hizmet içi eğitimi, yaygın eğitim vb. programlarının ihmal edildiğinden dolayı bu türdeki eğitim programlarını geliştirici ve değerlendirici çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği, belirli örneklem türleri(öğretmen adayları, lisans öğrencileri, ortaokul öğrencileri) üzerinde daha fazla çalışmalar yürütüldüğünden dolayı farklı örneklem gruplarının da hesaba katılması gerektiği, program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarında daha fazla hazırlık ve çaba gerektiren, yenilikçi ve alana katkı sağlayan özellikle gelişmiş üniversitelerde üst düzeyde doktora çalışmalarına daha çok ağırlık verilmesi gerektiği, program geliştirme ve değerlendirme alanına farklı açılardan katkı sağlayabilmek ve daha geçerli-güvenilir sonuçlara ulaşabilmek adına deneysel desen, karma araştırma yöntemi ve mümkün olduğu kadar çok veri toplama aracının kullanılmasının gerektiği öneri olarak verilebilir.

Ek-1. Çalışmaya Dahil Edilen Tezler

- ARSAL, Zeki (1998). *Program geliştirme sürecinde ihtiyaç analizinin yeri ve nasıl yapıldığına ilişkin program geliştirme uzmanlarının görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ATASÖNMEZ, Seda. S. (2008). *Program geliştirme süreci doğrultusunda yeni ilköğretim programlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BUKOVA, Esra (2006). *Öğrencilerin limit kavramını algılamasında ve diğer kavramların ilişkilendirilmesinde karşılaştıkları güçlükleri ortadan kaldıracak yeni bir program geliştirme*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇAKIROĞLU, Demet (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı-Yükseköğretim Kurulu meslek yüksekokulları program geliştirme çalışmaları kapsamında hazırlanan büro yönetimi ve sekreterlik eğitim programının öğretim elemanlarının görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇINAR, Gamze E. (2007). *İlköğretim fen bilgisi dersindeki maddedeki değişim ve enerji konusunun düzenlenmesi ve öğretimine yönelik program geliştirme üzerine bir çalışma*. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİRHAN, Canay (2002). *Program geliştirmede proje tabanlı öğrenme yaklaşımı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DUMAN, Eda (2006). *Sınıf öğretmeni adaylarının program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi (Ankara Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi örnekleri)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DUMAN, Güler (2013). *Mobil destekli dil öğreniminde araştırma eğilimleri: Program geliştirme açısından doğurguları*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DÜZGÜN, Derya (2010). *İzmir, Denizli, Aydın ve Muğla İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde görev yapan program geliştirme çalışanlarının fonksiyonu ve karşılaştıkları sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EFE, Hüseyin (1996). *İngilizce bölümü hazırlık sınıfı öğrencileri için belirli amaçlı İngilizce öğretimine yönelik program geliştirme*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EGE, İlhami (2006). *Kars Meslek Yüksek Okulu Turizm Rehberliği programında İngilizce öğrenimi gören öğrencilerin program geliştirmeye yönelik ihtiyaç analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKİCİ, Tülay (2008). *Müzik öğretmeni yetiştirmede, bireysel ses eğitimi dersine yönelik bir program geliştirme çalışması*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ERDEM, Eda (2001). *Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERDOĞDU, Yaşar (1998). *Türkiye'de spor eğitiminin incelenmesi ve program geliştirme çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

GÜMÜŞ, Süleyman (2013). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programının program geliştirme ilkeleri açısından bir değerlendirmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNGÖR, Sevda (2009). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretim programının program geliştirme ilkeleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KANBUR, Meriç (1997). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ilköğretimde program geliştirme dersi hedeflerinin gerçekleştirme düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOCABAŞ, Ayfer (1993). *1986 Lise müzik dersi öğretim programının Ege bölgesinde görevli müzik öğretmenlerinin görüşlerine ve çağdaş program geliştirme ilkelerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KOCAOĞLU, Hatice (2014). *Kur'an kursları öğretim programının eğitimde program geliştirme ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KONTAŞ, Hakkı (2009). *BİLSEM öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen programın etkililiği*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KORKMAZ, Mehmet (2003). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programının eğitimde program geliştirme açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÖKSAL, Ayça (2007). *Üstün zekalı çocuklarda duygusal zekayı geliştirmeye dönük program geliştirme çalışması*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MENTEŞ, Mehmet (2004). *Mesleki ortaöğretimde modüler öğretim düzenlemesi: Talaşlı üretim için program geliştirme*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

TANHAN, Fuat (2000). *Eğitimde program geliştirmenin kültürel temelleri ve öğretim açısından önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü.

TEMİZ, Nida (2010). *1., 2., ve 3. Sınıfların çoklu zekâlarını belirlemek için program geliştirme süreci üzerine bir eylem araştırması*. Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TURAN, Sevgi (2002). *2001-2002 öğretim yılında Mamak Halk Eğitim Merkezi'ne devam eden kadın kursiyerlere yönelik 'kadın sağlığı' konusunda program geliştirme çabası*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

YURTCAN, Halil İ. (1995). *Atatürk Üniversitesi Almanca bölümleri hazırlık sınıflarında dil öğretimi (program geliştirme ve uygulamalar)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ZEREN, Dilek (2005). *İlköğretim fen bilgisindeki üreme ve gelişme konusunun düzenlenmesi ve öğretimine yönelik program geliştirme üzerine bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

ACAR, Ferit (2013). *Yükseköğretimde yabancı dil öğretiminde çoklu zeka kuramına dayalı olarak geliştirilen programın etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ADELMAN, Clifford (2009). *The Bologna Process for U.S. Eyes: Re-learning Higher Education in the Age of Convergence*, Washington, DC: Institute for Higher Education Policy.

ALABAŞ, Ramazan & Kamer, Tunay (2015). "Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirilmesi: Uygulayıcı Görüşlerinin Nitel Analizi", *İlköğretimde Eğitim ve Öğretim*, S. 1, s. 1-11.

ALTIN, Nurhan (2004). *Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin analizi (Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitesi)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ALTUN, Adnan (2009). "Eğitim bilim açısından seçmeli medya okuryazarlığı dersi programına eleştirel bir yaklaşım", *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 10, s. 97-109.

ARI, Asım (2010). "Öğretmenlere göre proje ve performans görevlerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 34, s. 35-55.

ARSLAN, Zülal Uğur (2015). *Türkiye'nin TIMSS geometri öğrenme alanındaki başarısızlık nedenlerinin karşılaştırmalı program analizleri ve uzman görüşleri ile belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ATAMAN, Seda Y. (2012). *İlköğretim Türkçe öğretim programlarında yer alan ara disiplin kazanımlarına yönelik uygulayıcı görüşlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ATASÖNMEZ, Seda S. (2008). *Program geliştirme süreci doğrultusunda yeni ilköğretim programlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BIKMAZ, Fatma Hazır, Aksoy, E., Tatar, Ö. & Altınyüzük, C. A. (2013). "Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi(1974-2009)", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, S. 168, s. 288-303.

BIRTWISTLE, Tim (2009). "Towards 2010 (and then beyond)-the context of the Bologna Process. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 16 (1),55-63.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

CRESWELL, John W. (2005). *Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*, USA: Pearson Prentice Hall.

DEMİREL, Özcan (2007). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Pegem Yayınları.

DENGİZ, Asiye Ş. & Yılmaz Bülent (2007). "2004 İlköğretim Programı'nda Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Öğretmen Görüşleri", *Bilgi Dünyası*, S. 8, s. 203-229.

DİNDAR, Halil & Yangın, Selami (2007). "İlköğretim fen ve teknoloji dersi öğretim programına geçiş sürecinde öğretmenlerin bakış açılarının değerlendirilmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, S. 15, s. 185-198.

EFE, Hüseyin (1996). *İngilizce bölümü hazırlık sınıfı öğrencileri için belirli amaçlı İngilizce öğretimine yönelik program geliştirme*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERDEN, Münire (1993). *Eğitimde program değerlendirme*, Ankara: Pegem Yayınları

ERDOĞDU, Yaşar (1998). *Türkiye'de spor eğitiminin incelenmesi ve program geliştirme çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

FALKINGHAM, Leslie & Reeves, Robertson (1998). "Context analysis a technique for analysing research in a field, applied to literature on the management of R & D at the section level", *Scientometrics*, S. 42, s. 97-120.

FRAENKEL, Jack R. (1992). "Hilda Taba's contributions to social studies education", *Social Education*, S. 56, s. 172-178.

- GOOD, Carter (1973). *Dictionay of education*. 3rd Ed. New York: Mc Graw-Hill.
- GÖMLEKSİZ, Mehmet N. (2005). "Yeni ilköğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi", *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 5, s. 339-384.
- GÖMLEKSİZ, Mehmet N. & Bulut, İlhami (2007). "Yeni fen ve teknoloji dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 32, s. 76-88.
- GÖMLEKSİZ, Mehmet N. & Bozpolat, Ebru (2013). "Eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi", *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 6, s. 457-472.
- GÖRKEM, Halil (2014). "Bologna Sürecinde Maliye Bölümleri ve Maliye Eğitimi: Öğrenci Görüşleri", *Journal of Life Economics*, S. 1, s. 13-40.
- GÜFTA, Hüseyin & Özçakmak, Hüseyin (2013). "İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yazma Etkinliklerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 21, s. 125-144.
- GÜMÜŞ, Süleyman (2013). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programının program geliştirme ilkeleri açısından bir değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- JOHNSON, Mauritz (1967). "Definitions and models in curriculum theory". *Educational Theory*, S. 17, s. 130-142.
- KARADAĞ, Engin (2011). "Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçları: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, S. 11, s. 311-334.
- KARAER, Hatice (2006). "Fen bilgisi öğretmenlerinin ilköğretim II. kademedeki fen bilgisi öğretimi hakkındaki görüşleri", *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 8, s. 97-111.
- KARAKUŞ, Memet & Mengi, Fadime (2014). "İlköğretimde Program Değerlendirmenin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, S. 4, s. 1-22.
- KARASAR, Niyazi (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KOÇAOĞLU, Hatice (2014). *Kur'an kursları öğretim programının eğitimde program geliştirme ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KOÇ, Sevgi & Yayla, Ahmet (2015). "Fizik dersi öğretim programının 10. sınıf elektrik ve manyetizma ünitesinin değerlendirilmesi", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, S. 4, s. 25-34.
- KONTAŞ, Hakkı (2009). *BİLSEM öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen programın etkililiği*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KOZİKOĞLU, İshak & Senemoğlu, Nuray (2015). "Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İçerik Analizi (2009-2014)", *Eğitim ve Bilim*, S. 182, s. 29-41.
- MEB (2004). "Milli Eğitim Bakanlığı Müfredat Geliştirme Süreci", http://ttkb.meb.gov.tr/programlar/prog_giris/prog_giris_1.html. Erişim tarihi: 11.04.2014
- METİN, Nilgün & Dağlıoğlu, Elif (2004). *Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen rolü*. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi: 2, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- MİLES, Matthew & Huberman, Michael (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: SAGE Publications.
- OZAN, Ceyhan & Köse, Erdoğan (2014). "Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri", *Sakarya Üniversitesi Journal of Education*, S. 4, s. 116-136.
- ÖZDEMİR, Çağatay & Arı, Asım (2008). Eğitim programları ve öğretim bilim dalında yapılmış bazı doktora tezlerinin incelenmesi. II. *Lisansüstü Eğitim Sempozyumu bildiriler kitabı* (s. 40-63). İstanbul.
- PALFREYMAN, David (2008). "The legal impact of Bologna implementation: exploring criticisms and critiques of the Bologna process", *Education and the Law*, S. 20, s. 249-257.
- PATTON, Michael Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*, USA: Sage Publications, Inc.
- PECHAR, Hans (2007). "The Bologna process" a European response to global competition in higher education", *The Canadian Journal of Higher Education*, S. 37, s. 109-125.
- PRATT, David (1980). *Curriculum: design and development*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich Pub.
- ROGERS, Karen B. (1989). "Training teachers of the gifted: What do they need to know?", *Roeper Review*, S. 11, s. 145-150.
- SARACALOĞLU, Seda & Dursun, Fevzi (2010). *Türkiye'de eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi*. 1. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Tam Metinler Kitabı. Ankara: Pegem Akademi.
- SAYLOR, John, Alexander, William & Lewis, Arthur (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning*. 4th Ed. New York: Holt, Rinehart, & Winston Pub.
- SOĞUKSU, Asuman F. (2013). *Ortaöğretim İngilizce dersi öğretim programındaki iletişimsel yaklaşımın sınıf içi uygulamalara yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ŞENEL-ÇORUHLU, Tülay, Er-Nas, Sibel & Çepni, Salih (2008). "Fen ve teknoloji öğretmenleri için alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik bir hizmet içi eğitim programından yansımalar: Trabzon örneği", *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, S. 2, s. 1-22.
- TANHAN, Fuat (2000). *Eğitimde program geliştirmenin kültürel temelleri ve öğretim açısından önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TANJU, Gürkan (1990). *Eğitim bilimleri 1. ulusal kongresi değerlendirme raporları program geliştirme anabilim dalı sonuç raporu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- TANNER, Daniel & Tanner, Laurel (1980). *Curriculum development: theory into practice*. New York: Mac Millan Pub.
- TAVŞANCIL, Ezel, Çokluk, Ö., Çıtak, G. G., Kezer, F., Yıldırım, Ö. Y., Bilican, ... & Özlem, D. T. (2010). *Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008)*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu.
- TEKBİYİK, Ahmet & Akdeniz Ali R. (2008). "İlköğretim fen ve teknoloji dersi öğretim programını kabullenmeye ve uygulamaya yönelik öğretmen görüşleri", *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, S. 2, s. 23-37.
- TEMİZ, Nida (2010). 1., 2., ve 3. Sınıfların çoklu zekalarını belirlemek için program geliştirme süreci üzerine bir eylem araştırması. Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TURAN, Sevgi (2002). *2001-2002 öğretim yılında Mamak Halk Eğitim Merkezi'ne devam eden kadın kursiyerlere yönelik 'kadın sağlığı' konusunda program geliştirme çabası*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- TOMLİNSON, Carol A. (2005). "Quality curriculum and instruction for highly able students", *Theory into Practice*, S. 44, s. 160-166.
- VARIŞ, Fidan (1988). *Eğitimde program geliştirme "teori ve teknikler"*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- VEİGA, Amelia & Amaral, Alberto (2006). "The open method of coordination and the implementation of the bologna process", *Tert Educ Manag*, S. 12, s. 283-295.
- YÜKSEL, Sedat (2000). "Milli eğitim bakanlığındaki program geliştirme çalışmalarının değerlendirilmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, S. 24, s. 581-609.